

עב"א הקל"א

קריאת ואברהם זקן לחתן

בשו"ע [סימן קמ"ד] עולה זמן בשבת שיש בו חתן, לומר אחר הפטרת השבוע, שנים או שלשה פסוקים מהפטרת שיש אש"ש (ישעיה סא, י - סג, ט).
ובמג"א [סי"ק ד'] יש"ש בו חתן, ובכנסת הגדולה האריך במנהגם שמוציאין לחתן ספר שני וקרא ואברהם זקן וגו' עד ולקחת אשה לבני משם, מיהו אם הוא יום שבלא"ה מוציאין ב' ספרים קורא אותה בס"ת השני ואין מוציאין ס"ת שלישית.
וה"ב מ"ש שביום שיש ספר אחד מוציאין ספר שני לקריאת פ' ואברהם זקן החתן ויום שיש ב' ספרים אין מוציאין ס"ת שלישי, ואולי משום שלא מוציאו ג' ספרים ביום חול אבל ב' ספרים מוציאו ברי"ח טבת ובחז"ל פסח.

בד' משיב דבר שאסור לקרות בעיבור בלא ברכה

והנה בשו"ת משיב דבר לחגאון הנצי"ב ז"ל ס"י ט"ז האריך שאין לקרות בתורה בעיבור בלא ברכה וע"כ בסיום כתיבת ס"ת אין לקרות בתורה.
והביא מד' מג"א אלו חזונו שבים שאין קריאת ס"ת לחתן ורק ביום שיש קריאת התורה קורים גם לחתן, ולכא' משמע מדברי' שלא היו מברכים על הקריאה לחתן רק ברכה שמברכים על הקריאה קודם עולה גם לזה.

והנה מה שנקטו בשו"ת משיב דבר שם וגם בשו"ת תורת רפאל ס"י ב' שאסור לקרות בתורה בעיבור בלא ברכה, וכ' רבינו הגר"ח קניבסקי זל"ה כ' מה"ט שלא לקרות בס' דברים בעיבור בליל הו"י משום שאין לקרות בעיבור בלא ברכה, [ראה להלן].

[א.ה. כ' בשו"ת משנה הלכות [ח' ס"י קפ"ד] אבל לקרוא בלא ברכה לכאורה נראה בזה מחלוקת הירושלמי ובבבלי, דבירושלמי פ' שלשה שאכלו ה"א א' אבד רב שמואל בר אבדימא לא למדו ברכת התורה מברכת הזיכרון אלא לדברים, משמע דברכת התורה נתקנה בקריאה רבים דוקא, אגם ב"ש דילן (ברכות כ"א) דעיקר ברכת התורה בעו לבין עינמו כשעומד ושונה בכל יום אבל הברכה על התורה לא היו אלא משום כבוד התורה, וכיון דאין קי"ל כ"ש דילן וכמובאר בטור וש"ע דברכה"ת בקריאה בעיבור לא היו אלא משום כבוד, כמולא מקום שיש קצת טעם לקרוא בלא ברכה ביום שלא תקנו אפשר לקרוא בלא ברכה, וכעין שנהגו בכמה מקומות לענין להוציא ס"ת לכבוד חתן,

ויש לדייק לשון הירושלמי שכתב לא למדו ברכת התורה מברכת הזיכרון אלא לדברים ולא כתב אלא ברבים, וחלוקת בין לדברים ובין ברבים הוא דלדברים הכוונה שקורא להוציא את הדברים, אבל הקורא ברבים ואינו מתכוון להוציא דל"כ חוב לא עליו ולא על הרבים כה"ג לא צריך לברך, וא"כ בדרך דל"כ חוב כלל וא"י להוציא בקריאה זו לשם אדם בתור חוב הגם שהוא ענין גדול לקרוא הפרשה מימי כה"ג לכ"ע אין צריך לברך כנלפע"ד פשוט].

מוציא מקומות שקוראים בלא ברכה

ויש להעיר דהנה בשו"ע ס"י קל"ז ס"ז כ' שאם קרא בתורה רק ט' פסוקים א"צ לחזור ולקרות, ובמ"ב ס"ק י"ד הביא שיש חולקים וסוברים שעשרה פסוקים הם לעיכובא, וכ' במ"ב זנראה דאף לדעה ראשונה טוב שיקרא בעיבור ע"כ בלא ברכה עוד ג' פסוקים, ומובאר שרק במקום חוב צריך לברך ובמקום שאינו חוב לא יברך ואין איסור לקרות בלא ברכה.

ועוד מוציאו בבאה"ל ס"י קל"ז ס"ד גבי קריאת ביו"ט של סוכות שלא קרא פרשת סוכות אלא קרא ה' קרואים עד תשבתו שבתכם, ומסיים בבאה"ל בשם שערי אפרים שאם נזכר אחר שכבר התחיל המפטיר אין מחזירין אותו ויקרא הפרשה בספר תורה בעבור בלא ברכה, ומבואר ג"כ שאין איסור לקרות בעבור בלא ברכה.

אבל ע"פ הנ"ל יש לחלק שביום שיש בלא"ה קריאה עם ברכה הרי הברכה עולה גם על מה שמוסיפים אח"כ.

אבל אין זה דומה משום שכשמוציאין לקרות לחתן הרי כך היתה דעתם בברכה מעיקרא לפטור גם את הקריאה לחתן, אבל באופן שטענו וקראו ט' פסוקים הרי מעיקרא לא היתה דעתם לקרות עוד, או ששכחו לקרות את פרשת סוכות, ק' לומר שהברכה מעיקרא קאי גם ע"ז.

גם צ"ב שחרי כבר בירך ברכה אחרונה על הקריאה ואין תעלה לו הברכה על מה שקורא בספר השני.

ובזמנו דף ע"ב ע"א אי ש"כ, היה קורא בי"ב בפ' אחרי מות ובפ' אמור, ומה שבחזו"ש הפקדים היה קורא ע"פ, וא"ש אבא, נגלח וניקרי, אבד רב הגאון בריה דרב יחזקע אבד רב ששת לפי שאין גלחין ס"ת בעיבור מפני כבוד ציבור, ונ"ת אחרינא ונקרי, רב הגאון בר יהודה אבד משום פגמו של ראשון, ור"ל אבד משום ברכה שאנה ע"כ, ומבואר שבס"ת אחר צריך עוד ברכה, וא"כ אף מוציאין לחתן ס"ת לקרות ואברהם זקן ביום שמוציאין בו ס"ת אחר, ודרי מ"כ חסד ברכה על ס"ת שני.

[א.ה. כ' המג"א [קל"ז ו'] כ' ר"מ לובלין ס"י פ"ה הש"י קרא בשבת דיום א' ח"ה של סוכות וקרא למפטיר ביום השני, וגלל הס"ת ולא קרא וביום השלישי, וכבר בירך לאחריה, והוריתי לחזור ולפתוח הס"ת ויקרא הש"י בקול רם וביום השלישי עד גמירא בלא ברכה לפניא ולאחריה, כיון דביום השלישי אינו אלא משום ספקא לא מברכים כדאשכחן בסוכה בשי"ע דברוכי לא מברכים, וכ' הפ"ג י"הנה קשה לי על מה שכתב נור"ם מלוכלין ז"ל דאספיקא לא מברכין, בשלמא אם מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו שפיר, מה שאין כן דנתקנה מפני כבוד התורה בעיבור כמו שכתוב בסיומן קל"ט סעיף ח' א"כ לא שייך זה].

1

כן כ' בשו"ת גנת ורדים [א"ח כלל א' ס"י מ"ט] אכן לענין קריאת ס"ת יש להקל שבכל עת זמנו שישכחו עשרה לקרוא בתורה שפיר דמי יציאו ס"ת ויקראו בברכות מפני כבוד העבור, כי היא חיינו ואורך ימינו וחלואי שיקראו ישראל בתורה כל יום ויום, אלא שחדאשונם מפני טורח צבור לא רצו להכביד עליהם.

וכבר מוציאו במאירי [ברכות יא: דכ'] יכל קריאה שבספר תורה חייב לברך כל זמן שבא לקרות אפי' הרבה בקריאות כל היום, שכל קריאה שבספר תורה אף ביתר מוכדי תקנת עזרא כקריאה ראשונה היא, וקובעת ברכה לעינמה כדון תפלין שכל שמניחין מברכין עליהן].

פ"י חדש במנהג לקרות לחתן ואברהם זקן

אולם היה נ' בביאר המנהג שהובא כמ"ג בשם כנה"ג דהנה ברכו"א ס"י קל"ה ס"א כ' אם היו שני חתנים בבית הכנסת והם ישראלים, מותר להוסיף לקרות רביעי דלדידהו היו כיום טוב ומותר להוסיף.

בעזרה"ת

מועצה י"ל שזה טעם המנהג לקרות לחתן פ' ואברהם זקן והיינו שהיו מוסיפים לקרואם לו רביעי בברכות ע"פ הג"ל, ואמנם בבדק הבית כ' שאין נהגין כן וכ"כ במג"א אבל אותם שנהגו לקרות ואברהם זקן היו נהגים כן, וע"כ היו מוסיפים לקרות בברכה, אבל ביום שיש שני ספרים היינו חוזרנו פסח או ר"ח טובת, אין מוציאים ס"ת שלישי מיום שנהגו להוסיף רביעי אבל לא חמישי, והיינו שאף שחתן הוא כמובד היינו כמו חול המועד שיקורין בו ד' קרואים אבל לא כמו ז"ט שקוראים בו חמשה קרואים. וע"כ לא היו מוציאים ס"ת שלישית לקרות חמישי אלא היו קורים אותה בספר השני, אבל עדיין צ"ע שהיו צריכים לגלות באמונה הקריאה לפי ואברהם זקן וי"ל. וגם מושמע בפוסקים שהיו מוסיפים לחתן רביעי רק כשהיו ב' חתנים אבל כשיש חתן אחד לא היו מוסיפים רביעי, וגם במשי"כ שאין קוראים לחתן חמישי צ"ע בפמ"ג שם.

קריאת התורה בליל הו"ר

בס"ד כ"ט תשרי תשע"ב

לכ' רבינו הגר"ח (שליטיא) [זצ"ללה"ה]

מועשה בא' שהיה בבית הכנסת בליל הושענא רבה ולפתע התחילו לקרות בתורה בחומש דברים והוא לא נתכוון לכך כלל, וכי אסור לו ליצאת עד שיגמרו כל חומש דברים, כמבואר בשו"ע ס"י קמ"ו א' אסור ליצאת ולהניח ס"ת כשהוא פתוח, או שזה אינו אלא בקריאת חובה. ב. ואיך הדין בקריאת התורה של ליל שמחת תורה שאינה חובה אלא מנהג אם מותר ליצאת.

חשיב כב' רבינו הגר"ח

(א) בתורת רפאל פוסק שאסור מדאורייתא לקרות בתורה בלא ברכה וכן פסק מו"ח שליטיא וקורין שלא כדון.
(ב) שם מנהג ישראל ואין ליצאת.

והנה בתורת רפאל ס"י ב' הביא שנחלקו הראשונים אם ברכה"ת מוה"ת או מדרבנן, ובבאר שבע על מ"ס סוטה דף מ"א ובשו"ת משכנות יעקב או"ח ס"י ס"ג כ' דברכת התורה ביחיד היא מדרבנן אבל ברכת התורה בעבור היא מוה"ת, ועפ"ז אם בירך ברכה"ת לעצמו הרי כשעולה לתורה חייב לברך ברכה"ת מדאורייתא, ולפ"ז כ' שם בתורת רפאל שאסור מוה"ת לקרות בלא ברכה, אבל בתורת רפאל הרבה להוכיח שאין זה דין דאורייתא, אלא שמו"מ יש תקנה דרבנן משום כבוד תורה לברך על קריאה בעבור, ועפ"ז מסיק שם אודות אלו שבעת סיום כתיבת ס"ת קורים בתורה בעבור שהוא שלא כדון, ולפ"ז היה שקריאת ליל הושענא רבא מתוך ס"ת בלא ברכה היא שלא כדון.

[א.ה. מנינו דכ' בתשובתו והנהגתו] [ב' ס"י ש"י] וחקריאה בליל שמחת תורה בס"ת לא נזכר בתלמוד ולא בגאונים, ובתקופה מאוחרת נהגו לקרוא, ובבב"ר יעקב (תרס"ט ס"ק י"ג) שאפילו קורין לא יברכו תחלה וסוף, רק פלא הדבר שבמעשה רב מביא שהגרי"א היה עולה לתורה ולפעמים היה קורא בכחן אף שהיה כהן בבית, ותמוה הדבר שקרא בברכה אף שדעתו תמיד לא לברך על מנהג כמו בהדלקת נרות בערב י"כ שלא נהגו בכל מקום, דעתו לא לברך, וכאן קרא בעצמו וברך, וגם תמוה שבכל קריאה חייבין מוה"ת לקרוא כהנים תחלה, והוא כאן לא חשש וקרא בעצמו במקום כהן, ובעיקר הדין נראה מוכח מכאן שלדעת הגר"ח ברכות התורה שאני שניתקנו על קריאה בתורה בעיבור אף כשאין חייב לקרות בתורה בעיבור, וכן מפורש במשכנות יעקב שיערך ברכה מוה"ת על קריאה בעיבור, ולפי זה לא חשש לברך אף שאין חייב מדינא, וכן לשיטתו מברכין על מקרא מגילה בדי' כגולות כשקורין בעיבור אף שאינו חייב גמור כיון שקורין מנגילה בעיבור מברכין (ומאידך גיסא זהו חומרא, שאם קורין פרשת נשיאים בינו ניסן או ספר דברים בליל הושענ"ר מס"ת בעיבור, אף שאין חייב, יש לחוש שיערך

ברכה), אמנם כיון שאינו חייב כלל, וחקריאה בליל שמחת תורה רק נדבה, דעתו שאין חייב לכבוד לכהנים שאינם מחוייבין בקריאה, רק לדעתו נדבה כמו קריאה זאת, כל הרוצה ליטול את השם ולברך יבוא ויטול.

אם נכנס לביהכ"ע והתחילו לקרות

בעיקר הדין בני שנכנס והתחילו לקרות, כן יש להסתפק בכל קריאת התורה אם נקלע לשם ולא היה בדעתו להשאר ולפתע התחילו לקרות בתורה אם יש לו איסור ליצאת. אבל שוב הראנו לפמ"ג ס"י קמ"ו ס"ק ב' באשל אברהם שכי' זמסופק אני אם באדם לבית הכנסת באמונה קריאת ספר תורה לחפש אדם וכדומה, אם רשאי ליצאת באמונה הקריאה, ועיין מ"א [ס"מ] קל"ח אות א' מושמע כהא גזונא ג"כ אסור, וצ"ע.

צינאה בקריאת התורה שאין חייב בה

הנה במהרי"ל דסקין קו' אחרון ס"י ה' אות ט"ז כ' אודות תענית ציבור שמוי שאינו מתענה אינו עולה לתורה, דה"ל אין לו איסור ליצאת באמונה הקריאה, ומשמע דאף שהקריאה היא קריאה של חייב אבל מו שאינו מתענה אינו חייב בה, וכיון שאינו חייב בה אין איסור ליצאת, אלא שכי' שם דדוקא אם הוא לדרב מניח דא"כ יש מניח שהמניח תעשה ברוב עם ע"ש, ולפי"ז כ"ש לענין קריאה של ליל הו"ר שאינה של חייב שאין איסור ליצאת. ולפי ד' מהרי"ל דסקין הי"ג ב"ב א"י שנמצא ביו"ט שני בביהכ"ע של בני חו"ל שקורין בתורה שאין לו איסור ליצאת, וכן בן י"ד שנמצא בט"ז בכרך או בן כרך שנמצא בי"ד בעיר שאינו מחוייב בקריאה וי"ל.

*

מועשה שרצה להתפלל שמי"ע ולא ידע היכן צד מזרח וראה ערבי שמתפלל וזרי חם מתפללים לדודם, וע"כ אפשר לידע היכן צד מזרח, אם אפשר לסמוך ע"ז. לכא' פשוט שהרי בני מוע"ל מסיח לפי תומו בדברים שחם דרבנן, עי' ש"ך ז"ר ריש ס"י צ"ח, וכאן יש גם ס' דהוא מילתא דעבידא לאגלויי שהדי ביום יאניכר היכן צד מזרח.

*

לדף היומי ב"ב קמ"ז

בחי' ר"ח הלוי ה"ל מכירה פכ"ב הי"ז כ' להגן ראשונים דסברי דאדם יכול להקנות מלוה ע"פ לחבירו אגב קרקע או בחליפין, והנה משי"כ יכול להקנות מלוה ע"פ אגב קרקע מנינו כן בתו' בסוגין ותל"י בג"י לעיל דף ע"ז, אבל מה שהביא שאפשר להקנות מלוה ע"פ בקנין סודר צ"ע מי הם אותם ראשונים.

וביותר שבגמ' ב"ב דף קמ"ז ב' א' יחא אבד רבא אבד רב נתמן שכיב מרע שאבד תנו הלאותי לפלוני הלאותו לפלוני ואע"ג דליתא בבריא, רב פפא אמר הוואל יורש זרשה רב אחא בריה דרב אוקא אמר הלאותי איתא בבריא וכדכ"ב הוואל אבד רב דאמר רב הווא אבד רב מנה לי בידך תנהו לפלוני כמעמיש קנה, ומבואר בקו' הגמ' שא"א להקנות מלוה ע"פ בחליפין וע"כ חק' בגמ' ליתא בבריא.

וגי' שכוונת רבינו חיים הלוי למשי"כ התו' בשם רבינו חיים כהן שכוונת הגמ' לחק' איך אפשר ששכי"מ שמקנה הלוואה א"א למחלו ובריא שמקנה הלוואה אפשר למחלו, ומבואר שפ"י דמה שאמרו ליתא בבריא היינו לענין שאינה הקנאה לענין שלא יוכל למחול, אבל מושמע שבאמת עצם הקנין איתיה בבריא. [ואמנם ברמב"ן דף ע"ז מושמע דחשיב איתיה בבריא משום דאיתיה באגב, אבל בדי' הגר"ח י"ל שפ"י בדי' ר' חיים מושם דאיתיה בקנין סודר, דאלו מה דאיתיה בקנין אגב לא סגי וכמשי"כ התו' ד"ה שכיב דבעינן איתיה בבריא בפנ"ע ולא באגב, וא"כ מוכח דארבה איתיה בבריא בקנין סודר, וכל קו' הגמ' היא רק לענין מחילה].

הוצאות הדפסת עלון 100 ש"ח

שיעורי צבא הלוי

פרשת חיי שרה תשפ"ה

בדינא דברכת אירוסין בעשרה וגבי ברכת השליח

(מסכת כתובות דף ז' ע"ב)

שליח היה", כלומר הוכיחו התוס' מהא שאליעזר שהיה שליח ברך את רבקה, מוכח ששליח מברך, [ועיין בב"ח (אבן העזר סי' ל"ד ס"ק א'), דהביא מהראשונים דלפותא גמורה היא מקרא דרבקה, דשליח בעי ברכה]. יש מקשים דאמאי הוצרכו התוס' להוכיח ממה שאליעזר ברך, דיש ברכה לשליח, הא הוה להו להוכיח מהקידושין עצמם, מהא גופא דמותר לקדש ע"י השליח, דהא אי אינו מברך אסור לו לקדש, וכי היכי דתנן בתרומות (פרק א' משנה ו'), דערום לא יתרום, ואיתא בתוספתא (פ"ג ה"ב), דהוא מפני שאינו יכול לברך, ומבואר דמי שאינו יכול לברך, אינו יכול לעשות מצותו, ומהא גופא דקידש אלעזר מוכח דשליח מברך.

ויש שרצו לתרץ דכאן אין חיוב כלל של הברכה, כלומר דיש אופן שיש לאדם מצוה ואינו מברך, [וזוה פשוט דברכת הקידושין אינה מעכבת את הקידושין מלחול, (אלא דאסורה לבעלה כנדה)], והכא עדיפא מיניה דלא מיקרי דלא בירך, אלא דאין עליו כלל חיוב ברכה, (וכאדם שיש לו מצוות ביעור חמץ, ומכר את ביתו קודם לגוי, דוודאי אין עליו כלל חיוב, ופטור מעיקרא מהברכה, כן נמי כשמינה שליח אין חיוב ברכה), ואפי' לא ביטל את ברכתו, ולכך לא הוכיחו התוס' מהא דאלעזר קידש, דהיה אפשר"ל דאז ליכא כלל חיובא לברך, אלא מהא דבייך את רבקה, מוכח דשליח מברך.

אולם עיין בשער הציון דמוכח שגם בכה"ג יש להימנע, דכתב (או"ח סי' תל"ג ס"ק ה') דלא יבדוק את החמץ בליל י"ג בניסן משום שמפסיד את הברכה, והוי כערום לא יתרום, וז"ל "אכן בספר חק יוסף פקפק על זה דאף דמצד הבדיקה אין קפידא בזה, מכל מקום יש למנע מזה, דיפסיד אז הברכה, לפי מה דקיימא לן כהמגן אברהם (בסימן תל"ו), דהבודק קודם הזמן לא יוכל לברך, והוי דומיא דקיימא לן דערום לא יתרום משום שאינו יכול אז לברך עכ"ל, ומוכח דאף היכי דאין חיוב ברכה כלל, כליל י"ג בניסן, מכל מקום יש להמנע, ומהא דאלעזר לא נמנע מלקדש, [דהא יצחק היה יכול לקדש בעצמו לכשתבוא לא"י], יש עדיין מקום להוכיח דיש ברכה לשליח.

וכן יש להוכיח מהישועות יעקב (יו"ד סימן ש"ה סי"ג), דהביא מהב"ח (ביו"ד סי' ש"ה אות י"ד, ובשו"ת הב"ח [ישנות] סי' קכ"ה), שאין לברך על פדיון הבן קודם זמנו, כיון דא"א לומר וציונו בתוך השלשים יום, וכתב בישועות יעקב שלפי זה אסור לפדות קודם הזמן, דמפסיד הברכה, וכמתני' דלעיל דערום וחרש לא יתרומו, מפני שמפסידים

"ויברכו את רבקה". (בראשית פרק כ"ד פסוק ס').

יל"ע אי הברכה דברכו את רבקה, [דברכת אירוסין היתה, (כמו שיבואר בתוס')], היתה בעשרה, וכן האם שליח לקידושין ולכל המצוות, אי יכול לברך את הברכות, ועל הצד שיכול, אי אינו יכול לברך אי מותר לו לקיים שליחותו, ולהפסיד הברכה.

ובמסכת כלה (פ"א ה"א), ילפי' מהאי קרא דברכו את רבקה לברכת חתנים, דאיתא שם "מניין לברכת חתנים מן התורה, שנאמר ויברכו את רבקה ויאמר לה אחותינו את היי לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער שנאיו (כאן)".

אמנם במסכת כתובות איתא (דף ז' ע"ב), "תנא מנין לברכת חתנים בעשרה, שנאמר ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה (רות פרק ד' פסוק ב')", ולכאן סתרי אהדדי.

ועיין בתוספות בכתובות (שם ד"ה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים), וז"ל "ובמסכת כלה דמייתי קרא דויברכו את רבקה, איכא למימר דהתם ברכת אירוסין, והכא ברכת נישואין, ויש ללמוד משם שיש לברך ברכת אירוסין לאשה המתקדשת על ידי שליח, שהרי אלעזר שליח היה, ונראה דאסמכתא בעלמא היא דעשרה לא מישתמע מהתם, ולא איירי פשטיה דקרא בברכת אירוסין", עכ"ל, כלומר דהוקשה להתוס' דאע"פ דאפשר"ל דקרא דרבקה מיירי בברכת אירוסין, מ"מ היכי משמע מקרא דהיה שם עשרה אנשים.

והנה מצינו תירוץ על קושיא זו בפירוש חזקוני עה"ת, על הפסוק ויקח העבד עשרה גמלים, (פרק כ"ד פסוק י'), שכתב וז"ל "עשרה גמלים להרכיב עליהם עשרה אנשים, לברך ברכת אירוסין ונשואין", עכ"ל.

והיינו שהרי מבואר בפסוקים שאלעזר לקח עמו אנשים, דעיי"ש דכתיב "ויבא האיש הביתה וכו' ומים לרחץ רגליו ורגלי האנשים אשר אתו", (שם פסוק ל"ב), ועיי"ש עוד דכתיב "ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר עמו", (שם פסוק נ"ד), אלא שלא מבואר כמה אנשים הם היו, והאי יש ללמוד מדכתיב עשרה גמלים, שלכך לקח עשרה גמלים כדי ליקח עליהם עשרה אנשים לברכות האירוסין, וכמש"כ החזקוני, וממילא מיושב קושיית התוס' היכי ילפינן ברכת אירוסין דאלעזר דהיתה בעשרה, מקרא ד"עשרה גמלים".

וכיון דנחתין לדברי התוס' בכתובות (שם), גבי אלעזר, הנה במה שכתבו גבי מקדש ע"י שליח, דיל"ע אי מברך ברכת אירוסין, וז"ל "ויש ללמוד משם שיש לברך ברכת אירוסין לאשה המתקדשת על ידי שליח, שהרי אלעזר

ברכתם, עכ"ד, ומבואר דאסור להפסיד אפי' חיוב ברכה, דהא בפדיון הבן קודם שלשים אינו חייב כלל, וכהכא, וא"כ אכתי איכא למידק מהא דקידש אליעזר, דהיה אסור לו להפסיד הברכה, וודאי שבירך, ומוכח ששליח יכול לברך. העולה מן הדברים דלדברי החזקוני יש מקור מקרא דעשרה גמלים דברכת אירוסין בעשרה היא. ולגבי שליחות לקידושין ולכל המצוות אי יכול השליח לברך את הברכות, התוס' הוכיחו דיכול מהא דאליעזר בירך את רבקה, (ולכאורה איכא לאוכחי נמי מהא דאליעזר קידש את רבקה). וכשאינו יכול לברך, אי מותר לו לקיים המצווה, ולהפסיד הברכה, ואפי' כהאי גוונא דאין כלל חיוב ברכה, ופטור

מעיקר הדין מהברכה, נראה דאסור ויש לימנע, וכדמשמע מהשער הציון ומהישועות יעקב. **המערכת:** ועיין בפירוש בעלי התוספות (עה"ת שם), דכתבו על האי קרא דעשרה גמלים, "לקח עשרה אנשים מילדי אברהם, רוכבים על עשרה גמלים, לברך ברכת אירוסין", וכדברי החזקוני, וכמש"כ. ועיין בשאלות דרב אחאי גאון (בפרשתינו, סימן ט"ז), דכתב להלכה דברכת אירוסין בעי עשרה אנשים, (הובא בראשונים בכתובות שם). וע"ע בפנים יפות (כאן), וע"ע בשו"ת באר יצחק (או"ח סימן ג'), מה שהוכיח מהתוס' גבי שליחות לבן נח.

בדינא דאין משיחין בשעת הסעודה

(מסכת תענית דף ה' ע"ב)

"ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב". (פרק כ"ד פסוק י"ט).

בדינא דאין משיחין בשעת הסעודה, יש להסתפק האם הוא נאמר גם על האדם שאינו אוכל, שאף שאינו אוכל מ"מ לא ידבר עם האוכל, ואי דינא הכי גם גבי שתיה ומשקים, ואי תליא בהסיבה, כיון דבזמנם היו אוכלים בהסיבה. והנה עיין בספורנו שכתב על האי קרא וז"ל "המתנינה לדבר, עד שיכלה לשתות, כאמרם ז"ל (במסכת תענית דף ה' ע"ב), **אין משיחין בסעודה שמא יקדים קנה לושט**", עכ"ל.

ונתחדש בדבריו חדא שהאי דינא דאין משיחין בסעודה, לא רק נאמר על האדם לבדו שאוכל, שהוא עצמו לא ידבר בשעת הסעודה, אלא גם שאחרים לא ידברו עמו, שהרי רבקה בעצמה המתנינה לשוחח עם אליעזר, מדינא דאין משיחין, עד שאליעזר יגמור לשתות, [אע"פ שלא כתוב עליה שהיא עצמה שתתה]. ועוד נתחדש בדבריו שגם במשקים נאמר דין זה, שהרי רבקה המתנינה לשוחח עד שאליעזר יגמור לשתות, מדינא דאין משיחין, ובשתיה ובמשקים מיירינן הכא.

אמנם י"ע בדבריו, דהנה בפרישה (או"ח סי' ק"ע ס"ק א', הובא באליה רבה), כתב גבי דינא דאין משיחין, וז"ל "ומיהו נוכל לומר דהיינו דוקא לדידהו שהיו אוכלין כשהן מסובין על צד שמאל, ואז הוושט למעלה, והקנה שבו מדברים למטה, וכשהוא מדבר נפתח הקנה, והמאכל שלמעלה ממנו הראוי ליכנס לתוך הוושט, יפול ויכנס לתוך הקנה, ויסתכן, משא"כ בזמן הזה שאנו אוכלים ויושבין בשוה, שאין לחשוש כולי האי, משום הכי לא ראינו נזהרין בזה, ומיהו חילוק זה לא מצאתי בשום מקום".

וא"כ מוכח דלא כמו שכתב הספורנו, והדינים העולים מדבריו, דהא בפשטות אליעזר לא היה מיסב, ולפי מש"כ הפרישה לא שייך בו דינא דאין משיחין בשעת הסעודה.

ועולה לדינא לפי מש"כ הפרישה גבי ליל הסדר, שהרי בליל התקדש חג הפסח אנו אוכלים ושותים בהסיבה, וא"כ יהא עדיין דינא דאין משיחין בשעת הסעודה גם לדין בשעת ההסבה בליל הסדר.

העולה מן הדברים דלדעת הספורנו דינא דאין משיחין בשעת הסעודה נאמר גם על האדם שאינו אוכל שלא ידבר עם האוכל, וכן נאמר גם לגבי שתיה ומשקים, ולכאורה אסור גם אי אינו מיסב, ולדעת הפרישה דינא דאין משיחין הוא רק בהסיבה, וגם היום בעינן להזהר באין משיחין, בליל הסדר כשמסיבין.

המערכת: הא דבשתיה איכא דינא דאין משיחין, כ"מ בירושלמי בברכות (דף מ"ט ע"ב), וברמב"ם (הלכות ברכות פרק ז' הלכה ו').

והא דבליל הסדר בעי הסיבה, כ"כ החיד"א בברכי יוסף (או"ח סי' ק"ע ס' א').

וע"ע בתורה תמימה (הערות בראשית פרק מ"ט הערה מ"ו), ועיין היטיב בבניהו בן יהוידע (בתענית שם), ובשיורי ברכה על הברכי יוסף (שם), ובשו"ת שיח יצחק (סי' תצ"ז פרק ד').